

Integracija pokreta u metodičkim aktivnostima studenata – budućih vaspitača

Integration of movements in methodical
activities of students of a pre-school teacher
college

Svetlana Lazić, VŠSS za obrazovanje vaspitača, Novi Sad

Mirjana Matović, VŠSS za obrazovanje vaspitača, Novi Sad

Otilia Velišek-Braško, VŠSS za obrazovanje vaspitača, Novi Sad

SAŽETAK

Ključne reči:

predškolski
program,
pokret,
integracija,
metodike

Predmet istraživanja je povezivanje više oblasti vaspitno-obrazovnog rada prilikom realizacije aktivnosti iz pet oblasti praktičnog delovanja studenata u radu sa decom u predškolskoj ustanovi. Cilj istraživanja je procena mere u kojoj studenti tokom pripreme za realizaciju pet metodičkih oblasti planiraju integraciju pokreta, primenu kretnih aktivnosti i angažovanje lokomotornog aparata. Analizirane su 144 studentske pripreme iz stručno-aplikativnih, programom obaveznih, nastavnih predmeta koje studenti – budućí vaspitači – pohađaju na drugoj i trećoj godini osnovnih studija. Utvrđeno je da postoji integracija sadržaja, ali ne i delovanja. U anticipaciji sopstvenog rada kao uslova za podsticanje i razvoj kretnih aktivnosti kod dece, studenti ne integrišu u dovoljnoj meri sadržaj i praksu.

ABSTRACT

Keywords:

Pre-school
programme,
Movement,
Integration,
Methodics

The topic of the research is connecting multiple areas of pedagogical and educational work during realisation of activities in five fields of students' practical work with pre-school children. The goal of the research is assessment of the extent to which the students plan the integration of movements, application of movement activities and activation of the locomotor system during preparation for the realisation of the five methodical areas. 144 students' preparations were analysed, all from applied, professional, obligatory courses that students of pre-school teacher colleges attend in their second and third years of bachelor studies. It has been established that there was an integration of content, but not of action, as well. In anticipating one's own work as a prerequisite for stimulation and development of movement activities in children, students do not integrate the content and practice to a sufficient degree.

Uvod

Poslednja dekada 21. veka obiluje ekspanzijom predškolskih programa koji u centar stavljaju holistički razvoj deteta. Programi počivaju na uverenju da ulaganje u rane godine života ima značajan uticaj na životne dobitke i pojedinca i društva (McKeown, Haase, & Pratschke, 2015), a predškolski uzrast se vidi kao prvi stepenik dugotrajnog, strateškog i svrhovitog ulaganja u decu. Tako, na primer, australijski program učenja u ranom detinjstvu ima fokus na učenju putem igre i pokreta (Wood, 2010), dok kanadski program pažnju usmerava na osposobljavanje vaspitača za kreiranje okruženja koje će pomoći deci u dosezanju punog potencijala (Gray & Ryan, 2016). Tu su još estonski i poljski nacionalni kurikulumi, švedski revidirani program *Lpfö 98* i statutarne osnove Velike Britanije za rani razvoj i učenje, koji su prepoznali značaj holističkog pristupa nezi i vaspitanju (Klemenović, 2009; The System of Education in Poland, 2010; National Curriculum for Basic Schools, 2011; Wood, 2014; Gray & Ryan, 2016).

Dete u vrtiću biva i postoji, a ono što će biti, postaje u zavisnosti od pristupa kojima je izloženo. Podrška dobrobiti deteta se vidi u celovitosti postupaka nege i vaspitanja koji se, uz integrisano učenje deteta ovog uzrasta, prepoznaju kao cilj predškolskog vaspitanja i obrazovanja na nacionalnom nivou (Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja, 2018; Colić, Lazić, Ulić, Janković, & Galić, 2018). Kinestetička prostorna celina u sobi sadrži podloge za puzanje, strunjače i tunele; podloge za penjanje; lopte različitih veličina i od različitog materijala; različita geometrijska tela od sunđera; balone, plastične rekvizite, zbog čega se prostor vidi kao poseban vaspitač (Lazić & Colić, 2017). Time odrasli poručuju detetu da razumeju njegovu potrebu za kretanjem i upoznavanjem sebe, sa mogućnostima i pravcima kretanja i okruženjem. Kroz personalnu, delatnu i socijalnu dimenziju sagledavaju se kapaciteti funkcionisanja deteta i ispoljavanja njegovih potencijala za razvoj i napredak. Kao značajni aspekti u podršci dobrobiti deteta vide se razvijanje motoričke sposobnosti, veština i čulne osetljivosti, kao i razvijanje brige o svom telu i o sebi.

Deca predškolskog uzrasta uče, saznaju i doživljavaju integrisano, sva učenja se odvijaju povezano i simultano, što znači da se detetovo fizičko, emocionalno, čulno, kognitivno i socijalno učenje dešava istovremeno i isprepletano, pa se i razvoj deteta odvija istovremeno u različitim oblastima. Ovaj pristup se bazira na

holističkom shvatanju sveta, osobe, a i deteta u svom prirodnom kontekstu, što ukazuje na povezanost i na složen odnos između delova celine. Osoba, odnosno i dete se posmatra kao celina sama po sebi, dok holističko vaspitanje i obrazovanje podrazumeva uključivanje celog bića deteta u proces učenja (Velišek-Braško & Miražić-Nemet, 2018).

Pokret je sastavni deo ishoda holistički primenjenog znanja, umeća i stavova o fizičkoj aktivnosti, odnosno vrednostima za ceo život (Đokić, 2017). Prati prirodnu potrebu ljudskog tela i ima nezamenljivu ulogu u svim aktivnostima u predškolskom uzrastu, zbog čega je usaglašen sa celokupnim razvojem deteta (Lazić & Popov, 2015). On je čin kojim saznajemo da postojimo, utiče na formiranje odnosa prema stvarima i prema drugima i deo je puta kojim otkrivamo način tog postojanja i sagledavanja sebe i okruženja (Bojanin, 2006). Najuočljiviji je kod deteta predškolskog uzrasta jer je ono najčešće fizički aktivno i stalno u pokretu. Fizička aktivnost i pokret u ranom detinjstvu su osnova za razvoj, budući da deca razvijaju snagu, jačaju celokupno telo, poboljšavaju svoje motoričke veštine i sposobnosti, kao i kognitivni, i socio-emocionalni aspekt razvoja. Pored brojnih doprinosa koje ostvaruje, fizička aktivnost zajedno sa sportom promovise psihološko blagostanje i smanjuje stres, anksioznost, depresiju i usamljenost (Lepeš, 2011). Marija Montessori je oblikujući svoj metod isticala da pokretom i čulima dete saznaje i istražuje svet oko sebe (Velišek-Braško, 2015). Njime se izražavamo, što ukazuje na to da pokret čini deo komunikacije i socijalizacije.

Uz sve prethodno izloženo, pokret je neizostavan i u muzici gde ima obrazovnu ulogu „jer pomaže razumevanju elemenata muzičke strukture, pa se uz pomoć njega razvija kognitivni, afektivni i psihomotorni aspekt ličnosti deteta“ (Petrović, 2015, str. 121). U muzici je ta veza ostvarena u *euritmiji* Emil Žak-Dalkroza (*Emile Jaques-Dalcroze*), metodi poznatoj pod nazivom *Dalkroz metoda*. U njoj se uči kroz muziku koja je ujedno osnova za „jednostavnu i brzu komunikaciju između svih centara pokreta i mišljenja“ (Galikowska-Gajewska, 2018, p. 90). Zbog toga je poželjno, i danasve potrebno, još u najranijem muzičkom razvoju kroz njega ostvariti integraciju različitih sadržaja (Milošević, Zorić, Ulić, Colić, & Matović, 2017).

Ukoliko se kretanje, angažovanje lokomotornog aparata i fizičkog vaspitanja realizuje samo putem organizovanih usmerenih motoričkih aktivnosti, može se zaključiti da vaspitači u svakodnevnoj praksi u predškolskim

ustanovama ne zadovoljavaju potrebu dece za kretanjem (Milošević, Zorić, Ulić, Colić, & Matović, 2017). Najčešće se opravdanje pronalazi u nedostatku vremena za ovu oblast razvoja deteta, zbog čega se celokupno delovanje vaspitača zasniva na tradicionalnim formama planiranih situacija učenja novog oblika kretanja ili ponavljanja i utvrđivanja učenog oblika kretanja i to jednom ili dva puta nedeljno. Ovo nepovoljno utiče ne samo na fizički aspekt već i na celokupno učenje i razvoj deteta. Navedeni problem se može prevazići savremenim *integranim pristupom* u predškolskim programima kroz *tematsko i projektno planiranje* (Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja, 2018) kojima se izlazi u susret prirodnim potrebama deteta, omogućavajući mu/joj primenu pokreta u različitim situacijama za učenje i u igri. Integrisano učenje doprinosi stvaranju veza između pojmova i iskustava, odnosno koncepta, što utiče na razumevanje složenosti neke teme, situacije ili problema. Na ovaj način se *sagledava velika slika* (Pavlović Breneselović & Krnjaja, 2017), vidi se širi kontekst. Integrisani pristup u svojoj suštini predstavlja uspostavljanje veza između disciplina, veština i znanja, gde se akademski sadržaji preplicu sa teorijom i praksom (Ulić & Velišek-Braško, 2017). To podrazumeva produbljeno razumevanje jednog pojma ili teme kroz povezivanje različitih perspektiva u različitim situacijama i na različite načine.

Predškolske ustanove imaju važnu ulogu u stvaranju navika koje doprinose očuvanju i unapređenju zdravlja i promociji različitih vrsta fizičke aktivnosti. Ne treba gubiti iz vida činjenicu da nivo njihovog razvoja zavisi od više faktora među kojima se iskazuju individualni, uzrasni, uticaj roditelja i neposrednog okruženja, ekonomski i drugi (Lepeš, 2011). Učeci i živeći zdravim životnim stilovima, dete usvaja obrasce životnih veština i znanja koja dalje bez većih iskušenja primenjuje. Oni imaju višestruke i dugotrajne uticaje, kroz sintezu pravilnih postupaka, zdravih navika i adekvatnog odnosa prema samom sebi i drugima (Nešić, Srdić, & Jezdimirović, 2016). Stoga zabrinjava podatak da preko 50% studenata ne upražnjava nikakvu fizičku aktivnost, što je posebno značajno s obzirom na to da je period između adolescentskog uzrasta i odrasle dobi ključan za usvajanje i zadržavanje navika prema fizičkom vežbanju (Stephens, Jacobs, & White, 1985; Vračan, PISAČIĆ, & Slačanac, 2009).

Autori smatraju da ovaj rad otvara pitanja integrisanja sadržaja i delovanja u radu sa decom predškolskog uzrasta, otvarajući prostor za promišljanje o značaju

ličnih uverenja studenata o fizičkoj aktivnosti i stilovima života koje vode prilikom planiranja tzv. *planiranih situacija učenja dece predškolskog uzrasta*.

Metod

Istraživanje je realizovano u školskoj 2017/18. godini u okviru pet nastavnih predmeta koje studenti Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača pohađaju u letnjem semestru druge i treće godine osnovnih studija. Povod je bio uvid profesora da studenti prilikom polaganja ispita praktičnih aktivnosti iz metodičkih oblasti razvoja govora, upoznavanja okoline i likovnog vaspitanja (druga godina osnovnih studija), odnosno iz metodičkih oblasti muzičkog vaspitanja i razvoja matematičkih pojmova (treća godina osnovnih studija), veoma malo primenjuju pokret i fizičku aktivnost tokom realizacije aktivnosti sa decom i u nedovoljnoj meri ostvaruju povezivanje različitih metodičkih oblasti.

Predmet istraživanja je povezivanje više oblasti vaspitno-obrazovnog rada prilikom realizacije aktivnosti iz pet oblasti praktičnog delovanja studenata u radu sa decom u predškolskoj ustanovi. Cilj je procena mere u kojoj studenti tokom pripreme za realizaciju pet metodičkih oblasti planiraju integraciju pokreta i primenu kretnih aktivnosti i angažovanje lokomotornog aparata. Do podataka za istraživanje došlo se analizom sadržaja 144 studentske pisane pripreme iz razvoja govora (No=31), likovnog vaspitanja (No=31), razvoja matematičkih pojmova (No=22), muzičkog vaspitanja (No=32) i upoznavanja okoline (No=28). Svi navedeni predmeti su programom obavezni.

Pisane pripreme studenata su obrađene upotrebom softverske platforme QDA Miner Lite 2.0 koja je namenjena kvalitativnim istraživanjima. Studenti su pisane pripreme popunjavali prema instrukcijama/obrascima predmetnih nastavnika. Primenjeno je istraživanje u okviru interpretativne paradigme jer se bazira na razumevanju elemenata koji su značajni za vaspitački rad. Kvalitativno istraživanje je omogućilo da se definišu kategorije i potkategorije, nakon čega se pristupilo kvantitativnoj analizi sa ciljem utvrđivanja učestalosti pojavljivanja određenih kategorija, odnosno kodova. To je značilo da su pisane pripreme studenata kodirane, što je impliciralo obeležavanje reči, delova rečenice ili pasusa koji su se odnosili na traženo. Primenjeno je kodiranje na pet kategorija: (1) uzrast dece; (2) oblici rada; (3) metode rada; (4) povezivanje sa

drugim oblastima; (5) vrsta aktivnosti. Svaka od njih se posebno razlaže na potkategorije. Na taj način dobijeno je ukupno 32 koda.

Rezultati

Ukupni uzorak

Rezultati istraživanja pokazali su da je najveći broj planiranih realizacija bio u starijoj uzrasnoj grupi koju čine deca od 4,6 do 5,6 godina (45 priprema, odnosno 31,25%), a najmanje u mlađoj grupi u kojoj borave dve godine mlađa deca (28 priprema, odnosno 19,44%) (Tabela 1).¹

Frontalni oblik rada se pojavljuje u 116 priprema (80,56%), individualni u 85 (59,03%), grupni u 46 (31,94%)

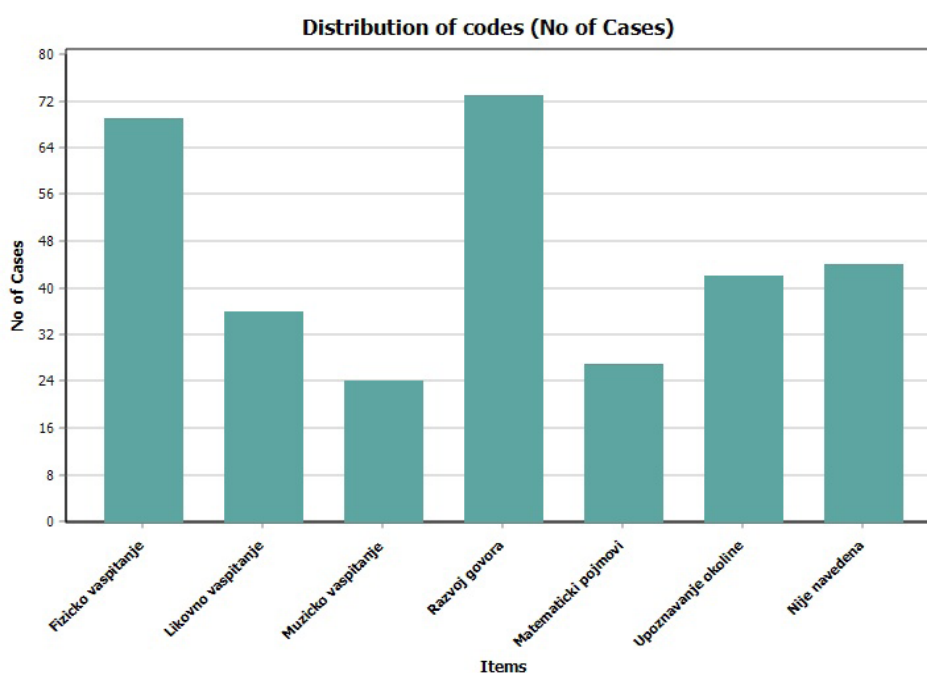
i u 24 pripreme (16,67%) nije naveden nijedan oblik rada. U 17 priprema (11,80%) je naveden grupni oblik rada ali ga u strukturisanom planu aktivnosti nema. Primenjivali su različite metodičke metode rada, pri čemu su najzastupljenije metoda razgovora (109/75,69%), metoda demonstracije (75/52,08%) i metoda usmenog izlaganja (57/39,58%), dok su u najmanjoj meri primenjivali interpretativnu metodu (13/9,03%), metodu praktičnog rada (12/6,90) i tekstualnu metodu (3/1,70%).

Studenti su u pojedinačnim metodičkim priprema planirali integraciju sadržaja (Slika 1) i u najvećoj meri planirali povezanost sa razvojem govora (73 pripreme, odnosno 50,69%), sledi fizičko vaspitanje (69 priprema, tj. 47,92%). Najmanja povezanost je planirana sa razvojem matematičkih pojmova (27 priprema ili 18,75%) i sa muzičkim vaspitanjem (24 pripreme, odnosno 16,67%).

Tabela 1. Uzrast prema oblastima

Kategorija	Kod	Razvoj govora		Likovno vaspitanje		Razvoj matematičkih pojmova		Muzičko vaspitanje		Upoznavanje okoline		UKUPNO	
		Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%
Uzrast	Mlađa grupa	6	19,35	6	19,35	--	00,00	8	25,00	8	28,57	28	19,44
Uzrast	Srednja grupa	8	25,81	10	32,26	7	31,82	6	18,75	6	21,43	37	25,69
Uzrast	Starija grupa	9	29,03	8	25,81	11	50,00	9	28,12	8	28,57	45	31,25
Uzrast	PPP	8	25,81	7	22,58	4	18,18	9	28,12	6	21,43	34	23,61
UKUPNO		31	100,00	31	100,00	22	100,00	32	100,00	28	100,00	144	100,00

(Izvor: Autori)

Slika 1. Povezanost sa drugim oblastima
(Izvor: Autori)

Rezultati pokazuju (Tabela 2) da je sadržaj iz oblasti fizičkog vaspitanja, u odnosu na deo aktivnosti u kojem se pojavljuje, prisutan na sledeći način:

Tabela 2. Povezivanje sa fizičkim vaspitanjem u odnosu na deo aktivnosti

Kategorija	Oblast	Gde se nalazi	Broj priprema
Povezivanje	Fizičko vaspitanje	U uvodnom delu	3
Povezivanje	Fizičko vaspitanje	U glavnom delu	12
Povezivanje	Fizičko vaspitanje	U završnom delu	22
Povezivanje	Fizičko vaspitanje	Nije navedeno ali postoji u uvodnom delu	0
Povezivanje	Fizičko vaspitanje	Nije navedeno ali postoji u glavnom delu	3
Povezivanje	Fizičko vaspitanje	Nije navedeno ali postoji u završnom delu	0
Povezivanje	Fizičko vaspitanje	Navedeno ali ga nema	14
Povezivanje	Fizičko vaspitanje	Navedeno kao cilj, zadatak aktivnosti ili likovni problem	15
UKUPNO			69

(Izvor: Autori)

Saradnja, takmičenje i individualni rad

Završetak aktivnosti je prilika za zaokruživanje dotadašnjeg delovanja i priprema za naredne aktivnosti planirane dinamikom boravka dece u predškolskoj

ustanovi. U 82 pripreme (56,94%) je osmišljen kao oblik saradničkih aktivnosti, u 17 (11,80%) kao takmičarskih i u 37 (25,69%) u vidu individualnih aktivnosti. U osam priprema (5,55%) nije navedena vrsta aktivnosti. U Tabeli 3 je dat detaljniji prikaz.

Tabela 3. Vrsta aktivnosti u završetku aktivnosti

Kategorija	Kod	Razvoj govora		Likovno vaspitanje		Razvoj matematičkih pojmova		Muzičko vaspitanje		Upoznavanje okoline		UKUPNO	
		Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%
Vrsta aktivnosti	Saradničke	14	45,16%	31	100%	8	36,36%	12	37,50%	17	60,71%	82	56,94
Vrsta aktivnosti	Takmičarske	6	19,35%	0	0,00%	3	13,64%	5	15,62%	3	10,71%	17	11,80
Vrsta aktivnosti	Individualne	8	25,81%	0	0,00%	8	36,36%	13	40,62%	8	28,57%	37	25,69
Vrsta aktivnosti	Nije navedeno	3	9,68%	0	0,00%	3	13,64%	2	6,25%	0	0,00%	8	5,55
UKUPNO		31	100,00	31	100,00	22	100,00	32	100,00	28	100,00	144	100,00

(Izvor: Autori)

U četiri od pet vaspitnih oblasti koje su obuhvaćene ovim istraživanjem su u većoj meri zastupljene saradničke aktivnosti. Posebno se izdvaja likovno vaspitanje u kojem deca u svim pripremama, nakon individualnog rada i izrade produkta predviđenog samom aktivnošću, zajednički pripremaju izložbu. Pripremama iz muzičkog vaspitanja planirano je neznatno više individualnih aktivnosti, što se može pripisati produženom uvežbavanju ili izvođenju. Takmičarske igre ne prelaze 20% priprema ni u jednoj oblasti, dok u 10% priprema nije navedena vrsta planirane aktivnosti.

Primeri aktivnosti u kojima je prisutan pokret i angažovanje lokomotornog aparata:

Na osnovu basne „Zec i kornjača“ deca igraju takmičarsku igru; Pokretna igra u kojoj je jedno dete lisica koja vija gavrane. Gavrani beže u paru u kućice (obruče) a dete koje je uhvaćeno postaje lisica i vija ostale gavrane; Uz pomoć figurina deca glume pokretnu igru „Krokodile, možemo li da pređemo reku?“; Deca sa studentima igraju igru „Leti, leti!“; Uz muziku deca sa studentima igraju igru „Gore-dole“; Uz muziku se deca između sebe dodaju loptama. Kada muzika stane, ispada dete koje drži loptu; Deca stoje u krugu i ponavljaju brojalicu. Na delu teksta: „Devojčice hajd' napred“, devojčice prave korak napred unutar kruga; Igra „Ptice u gnezda“ u kojoj vaspitačica kaže: „Ptice iz/u gnezda“, a deca izlaze/vraćaju se u svoje obruče. Ispada dete koje ne nađe svoj obruč; Deca formiraju kolo zajedno sa vaspitačicom i uče korake: dva koraka napred, dva nazad, dva desno i dva levo. Sve vreme pevaju pesmu sa studentom koji svira; Igra „Dan-noć“. Na komandu 'dan' deca stoje, na komandu 'noć' čučnu; Deca igraju

uz pesmu „Visibaba“ izvodeći pokrete koji su im od ranije poznati; Deca zajedno sa studentkinjama igraju igru uz kompoziciju „Bumbarov let“. Dok muzika svira deca su pčelice koje se kreću po sobi, mašu rukama i zuje. Kada muzika stane, spuštaju se na pod glumeći mrave koji traže mrvice; Deca igraju pokretnu igru „Muzičke stolice“ na pesme „Decu ne donose rode“, „Najlepša mama na svetu“, „Deca su ukras sveta“.

Pokret u pojedinačnim oblastima

Studentske pripreme iz **razvoja govora** pokazale su da studenti uključuju pokret u ukupno 10 priprema, što čini 32,26%. U jednoj pripremi se pokret pojavljuje u uvodnom i u završnom delu, u dve u glavnom delu, a u sedam u završnom delu. Sadržaj iz oblasti fizičkog vaspitanja je planiran u okviru šest pripovetki, dve basne i dve pesme. Prisustvo kretnih aktivnosti je opisano sledećim rečenicama:

Deca imitiraju kretanje mrava i leptira; Svi skaču kao zec, lete kao šojka, hodaju kao medved; Uz pesmu „Vuče, vuče bubo lenja“ deca igraju pokretnu igru „Muzičke stolice“; Grubom motorikom deca oponašaju kretanje zeca i kornjače; Na osnovu basne „Zec i kornjača“ deca igraju takmičarsku igru; Deca zajedno sa studentima prave od jastuka veliki brodić u kojem oponašaju veslanje, upravljanje brodom, dizanje sidra, spuštanje jedra. Dodiruju vodu, prskaju se, pecaju ribe; Studenti i deca zajedno oponašaju kretanje medveda, kako roda stoji, kako žaba skače, kako zeka skače; Takmičarska igra u kojoj na pomen

reči 'roda' deca treba da stoje na jednoj nozi, a na pomen reči 'lasta' stoje na obe noge; Pokretna igra u kojoj je jedno dete lisica koja vija gavrane. Gavrani beže u paru u kućice (obruče) a dete koje je uhvaćeno postaje lisica i vija ostale gavrane; Uz pomoć figurina deca glume pokretnu igru „Krokodile, možemo li da pređemo reku?“; Deca lete kao ptice, kreću se kao psi.

Studenti u 16 priprema za **likovno vaspitanje** predviđaju prisustvo aktivnosti koje sadrže finu i grubu motoriku. Samo je u jednoj pripremi navedeno povezivanje sa fizičkim vaspitanjem, ali se ono ne nalazi u planiranju realizacije. U preostalim 15 se planira kao cilj aktivnosti (12 priprema), zadatak aktivnosti (jedna priprema), likovni problem (jedna priprema) i kao pokretna igra za stimulisanje čula (jedna priprema). Planiranje pokreta predviđa se kao razvoj fine motorike, razvoj motorike i koordinacija ruku, spretnost ruku, spretnost oka i ruke. Teme aktivnosti su bile kuca, voće, paukova mreža, ukrasni tanjiri, uskršnje jaje, pertla, pilići od testa, rođendanska torta, leptir, naša čula, duga, prolećno povrće, senka, cvećar.

Pripreme iz **razvoja matematičkih pojmova** pokazale su da je u devet priprema (40,91%) planiran sadržaj iz oblasti fizičkog vaspitanja. Beleži se u jednoj pripremi u slobodnim aktivnostima, u tri se nalazi u glavnom delu, u tri u završnom delu, dok u dve nije navedeno, ali postoji u glavnom delu. Teme koje su tom prilikom planirane su: Utvrđivanje pojmova *u, na, izvan; visoko-nisko*; Pojam skup: *jedan manje, jedan više*; Prostorna relacija *gore-dole*; Razvoj pojma broja sedam; Geometrijska tela: *lopta, kocka*; Vremenske relacije *juče, danas, sutra*; *dugačko-kratko*; Rogljasta tela: *lopta*. Sadržaj iz oblasti fizičkog vaspitanja je opisan kao:

Deci je dat zadatak da stanu u vijaču, izvan nje, potom desnom nogom da stanu na nju; Deca sa studentom igraju igru u kojoj je student u krugu i govori šta je visoko, a šta nisko i to tako što spominje životinje i biljke iz prethodnih zadataka iste aktivnosti; Student baca loptu, a deca, kada je uhvate, govore šta je visoko, a šta nisko; U igri „Ajkula“ dete koje je predator napada svakoga ko nije u grupi od po dvoje; Igra „Gore-dole“ uz muziku; Deca na tepihu kotrljaju lopte i kocke; Na komandu 'juče' čučnu, 'danas' sednu na stolice, 'sutra' stoje; Skok udalj.

Pisane pripreme iz **muzičkog vaspitanja** potvrdile su da studenti razumeju značaj pokreta, ali i da ga uglavnom povezuju sa realizacijom aktivnosti u kojima se rešava ritam kao problemska jedinica. U ukupno 18 priprema (56,25%) studenti planiraju pokret kao pratnju muzičkim sadržajima. Od toga u jednoj pripremi pokret se nalazi u uvodnom delu aktivnosti; u jednoj u glavnom delu; u sedam u završnom delu; dok je u devet priprema navedeno povezivanje sa fizičkim vaspitanjem, ali ga u planiranju sadržaja nema. Sadržaj iz oblasti fizičkog vaspitanja je planiran u okviru 13 pesama, tri brojalice i po jednom slušanju muzike i igre sa pesmom. Opisan je kao:

Studenti pevaju i sviraju strofu sa refrenom kako bi deca usvojila melodiju i ritam i pokazuju im aplikacije koje mogu da povežu sa tekstem. Dok pevaju: „Hop, hop, skočimo“ svako dete sa rukama na struku skoči tri puta, kada otpevaju „zapljeskajmo“ deca tapšu u ritmu i na delu teksta „tra-la-la“ svako dete se okreće oko svoje ose; Puštaju pesmu „Zakleo se bumbar“ pa kada se muzika utiša svako dete treba da nađe svoj cvet na koji će čučnuti i tada će zujati kao pčela. Kada ponovo začuju muziku, deca nastavljaju da skakuću oko livade i da mašu krilima kao pčele; Deca staju u kolo i hvataju se za ruke. Student sa harmonikom staje unutar kruga i svira prolećno kolo, a drugi je sa decom u kolu i pokazuje im pokrete koje treba da ponavljaju. Na prvu i drugu strofu deca u kolu sa studentom idu u krug. Kada počne refren, svako samostalno skoči četiri puta i pljeska dlanom o dlan, dva puta se okrene oko svoje ose; Svi zajedno trče po sobi i zuje kao pčele, fijuču kao vetar i duboko udišu i izdišu; Deca se uz muziku kreću dva koraka napred, dva nazad, dva desno i dva levo; Uz pesmu deca usvajaju korake kola: dva koraka udesno, dva ulevo; Brojalicom „Eci, peci, pec“ biraju se dva deteta od kojih su jednom vezane oči a drugo skakuće oko njega. Zadatak je da dete vezanih očiju uhvati drugo dete; Igra „Dan-noć“ u kojoj na izgovorenu komandu 'dan' deca stoje, na komandu 'noć' čučnu; Deca igraju igru „Laste prolaste“.

Studenti su u 15 pisanih priprema (53,57%) iz **upoznavanja okoline** planirali sadržaj iz fizičkog vaspitanja. Predviđen je u jednoj pripremi u glavnom i završnom delu, u tri u glavnom delu i isto toliko u završnom delu aktivnosti. U šest priprema je navedeno da postoji povezanost sa fizičkim vaspitanjem, ali se u planiranom delovanju ne pojavljuje, dok u dve nije navedeno a postoji u glavnom,

odnosno završnom delu. Teme unutar kojih se pojavljuju su šumske životinje – zec, divlje životinje; vesnici proleća – visibaba i ljubičica; domaće životinje – živina; domaće životinje i njihovi mladunci; bubice – pčela i mrav; porodica – porodično stablo, ljubav u porodici; saobraćajac. Sadržaj iz oblasti fizičkog vaspitanja je opisan kao:

Svi po sobi skakuću kao zec; Pokretna igra sa pravilima „Zeko, zeko, ko te zove?"; Deca igraju „Igru cveća – visibaba" tako što ustaju sa stolica i slušaju šta im studenti govore. Dok visibaba spava, deca čuče. Kada se cveće budi, deca polako ustaju; Deca igraju uz pesmu „Visibaba". Uz kompoziciju izvode pokrete koji su im od ranije poznati; Deca zajedno sa studentkinjama igraju igru uz kompoziciju „Bumbarov let". Dok muzika svira deca su pčelice koje se kreću po sobi, mašu rukama i zuje. Kada muzika stane, spuštaju se na pod glumeći mrave koji traže mrvice; Na osnovu zvuka oglašavanja neke životinje deca treba da prepoznaju koja je to životinja, imenuju je i pokažu kako se kreće (u pitanju su krava, konj, ovca, koza, svinja, guska, patka i kokoška); Deca igraju i pevaju uz pesmicu „Pačiji ples"; Studenti i deca pevaju pesmicu „Saobraćajac, to sam ja" i kreću se u skladu sa tekstom; Deca imitiraju kretanje životinja koje se pominju u pesmi (koka, pile, petao, svinja, tele, krava, bik, konj, ždrebe, ovca, jagnje, koza, jare); Kreću se kao lasta i roda.

Diskusija

Istraživanje o integraciji pokreta u planiranim aktivnostima unutar pet vaspitno-obrazovnih oblasti dece predškolskog uzrasta ukazalo je na to da studenti prilikom planiranja i izrade vaspitno-obrazovnog rada imaju razvijenu svest o njegovoj upotrebi i značaju u oblastima koje obrađuju. Nivo upotrebe pokreta u aktivnostima kod analiziranih oblasti može se posmatrati sa dva stanovišta: sa pozicije fizičkog vaspitanja i razvoja deteta i sa pozicije neke druge aktivnosti u kojoj je pokret jedno od sredstava realizacije, na šta se ovo istraživanje između ostalog, i oslanja. Rezultati pokazuju da se, pored organizovanih fizičkih aktivnosti, deca fizički angažuju i u ovim organizovanim aktivnostima.

Nakon detaljnog uvida u rezultate, potvrđeno je da studenti pokazuju težnju da uključe sadržaje iz drugih oblasti kojima se konkretna tema integriše u dečje iskustvo. Budući da nemaju iskustva u profesionalnoj praksi, uporište traže u poznatoj stručnoj i naučnoj

literaturi, o čemu je pisano i u drugim studijama (Valenčič Zuljan & Blanuša Trošelj, 2014; Matović & Lazić, 2018). Jedan od razloga za nedovoljno slobode, osim u neiskustvu, vidi se i u ličnim uverenjima studenata u pogledu vođenja zdravih stilova života i upražnjavanja fizičke aktivnosti (Lepeš, 2011; Nešić, Srdić, & Jezdimirović, 2016; Đokić, 2017; Rađević & Vukadinović, 2017), kao i u promenljivosti vaspitno-obrazovnih programa koji se usklađuju i prilagođavaju sistemskim zahtevima. Metodičke aktivnosti realizovane u sve četiri uzrasne grupe (mlađa, srednja, starija, predškolska) daju jasan uvid u osnovne komponente metodičkih aktivnosti, i tiču se ciljeva, zadataka, načina vaspitno-obrazovnog rada, kao i propustljivosti granica između različitih modela rada. Iako je integrativna praksa imperativ novog kurikuluma (Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja, 2018), presek stanja govori o tome da su frontalni i individualni način rada i dalje daleko ispred grupnog. Praksa je pokazala da se rezultati rada poklapaju sa vaspitno-obrazovnim modelima, pa se tako promenom modela može očekivati i promena oblika rada, što je potvrđeno i u drugim istraživanjima (Goffin & Wilson, 2001; Center on the Developing Child at Harvard University, 2007; Klemenović, 2009).

Integrativni pristup dozvoljava upliv najrazličitijih ideja u obradu određenog sadržaja i tema, što je u ovom istraživanju potvrđeno oslanjanjem na primenu različitih metoda. Ovakva koncepcija pruža širinu u realizaciji aktivnosti i time otvara prostor za upotrebu pokreta i kretnih aktivnosti, posebno kroz metodu igre, praktičnog rada, dramatizacije, demonstracije. Analiza studentskih priprema pokazala je da odabir metoda rada ne zavisi od oblasti, već od teme koja se obrađuje, postavljenog cilja i ishoda aktivnosti, što je još jedan jasan znak da je način rada taj koji oblikuje pristup metodičkoj aktivnosti.

Pripreme iz likovnog (51,61%) i muzičkog vaspitanja (56,25%), kao aktivnosti iz oblasti umetnosti, pokazale su otvorenost ka uplivu elemenata pomenutih metodičkih aktivnosti, ali sa nedovoljno prisutnog praktičnog prostora pokretu. Iako u polovini analiziranog uzorka iz likovnog vaspitanja postoji povezanost sa fizičkim vaspitanjem, ono se zadržava na finoj motorici šake i koordinaciji oka i ruke. Premda u kontekstu kretnih aktivnosti deluje nedovoljno, pomenute umetničke veštine zapravo integrišu sadržaj i delovanje, dovodeći dete u situaciju da naučeno primeni. U muzičkim aktivnostima pokret je takođe zastupljen, ali imajući u vidu potencijal koji *Dalkroz metod* nudi u realizaciji vaspitno-obrazovnog

rada i rešavanja 'muzičkih problema', zaključak je da je osim što je nasumičan i uglavnom povezan sa rešavanjem problema ritma, pokret kao vid realizacije muzičke aktivnosti nedovoljno upotrebljen. Pokret se vidi kao deo kognitivne muzičke ekspresije i njime se najlakše može razumeti odnos između karaktera, pulsa i tempa (Petrović, 2015). Iako se ne može reći da pokret nije zastupljen, njegova upotreba, mesto i uloga u planiranim studentskim muzičkim aktivnostima su još uvek nedovoljno razvijeni.

U matematici su kretne aktivnosti zastupljene kroz uveštavanje prostornih relacija *gore-dole*, *visokonisko*, kroz čučanj, skok. Pokret je ograničen konkretnim radnjama i moguće je unaprediti ga širim prostorom i slobodnijim kretanjem. Razvoj govora i upoznavanje okoline su metodičke oblasti koje su u vaspitno-obrazovnom procesu i upoznavanju okruženja i sveta oko sebe najprijemčivije za povezivanje sa sadržajem iz fizičkog vaspitanja, što se vidi u visokom procentu njihove zastupljenosti.

Nedostaci istraživanja ogledaju se u ograničenom broju pisanih priprema i činjenici da je obuhvaćena jedna školska godina, što ne daje priliku za celovitije uvide u ovu vrstu sadržaja i studentskog promišljanja. Prednost je u potvrđivanju potrebe za povećanjem senzibilisanosti studenata u cilju povezivanja svih oblasti vaspitno-obrazovnog delovanja i njihovog svođenja na iskustveni nivo deteta u vidu intuitivnog učenja. Sa jedne strane, autori ovo istraživanje vide kao mogućnost i potrebu za unapređivanjem sopstvenog delovanja u okviru stručno-aplikativnih nastavnih predmeta, a sa druge strane ujedno kao i osnaživanje studenata za stvaranje adekvatnog konteksta u celovitom sagledavanju detetove stvarnosti.

Zaključak

U zadatoj formi akademskog pisanja i za potrebe konkretnih nastavnih predmeta, studenti su pokazali da su spremni da učestvuju u vaspitno-obrazovnoj praksi, ali da još uvek nisu u dovoljnoj meri osnaženi za realizaciju usvojenih znanja. U planiranju svog rada sa decom ostvaruju integraciju sadržaja. Istovremeno nedovoljno naglašavaju integraciju delovanja, zbog čega izostaje povezivanje iskustvenog učenja dece u konkretnoj aktivnosti, što snažno utiče na dečji doživljaj i razumevanje sveta oko sebe. Ukoliko bi u dovoljnoj meri osvestili značaj integracije sadržaja i delovanja, studenti bi mogli da otvore prostor u svom radu za upliv različitih elemenata naizgled udaljenih oblasti

znanja i veština. Pokret se u ovom smislu pokazao kao objedinjujući, zajednički imenitelj svih metodičkih oblasti i jednim od jasnijih filtera teorije u praksu. Razlog njegove nedovoljne zastupljenosti prilikom planiranja i realizacije metodičkih aktivnosti može se naći u nedovoljnoj upućenosti studenata u potencijal pokreta kao alata ekspresije znanja. U domenu vaspitnog delovanja, obaveza profesora je da ukažu na usvajanje i življenje zdravim stilovima života, na razvoj uverenja o njihovoj vrednosti i koristi za dalji život i na zadržavanje stečenih navika. Na profesorima je, na kraju, i zadatak da lične usvojene kompetencije prilagođavaju novim, da ih primene u radu sa studentima, osnaže ih i upute u pravcu savremenih vaspitno-obrazovnih tendencija kao početku profesionalnog razvoja i celoživotnog učenja.

NAPOMENA

- 1 Aktivnosti iz razvoja matematičkih pojmova se ne realizuju u mlađoj uzrasnoj grupi.

IZJAVA

Autorke su svojim izjavama potvrdile nepostojanje bilo kakvog sukoba interesa.

LITERATURA

- Bojanin, S. (2006). Reedukacija psihomotorike ili tretman pokretom. *Psijhijatrija danas*, 38(1), 11-27.
- Center on the Developing Child at Harvard University. (2007). *Naučno zasnovani okvir za politiku ranog detinjstva: Korišćenje dokaza za poboljšanje ishoda u učenju, ponašanju i zdravlju ranjive dece*. Dostupno na: <http://www.developingchild.harvard.edu>
- Colić, V., Lazić, S., Ulić, J., Janković, M. & Galić, M. (2018). *Podrška ranom razvoju i učenju kroz bogaćenje dečje igre*. Novi Sad: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
- Đokić, Z. (2017). Fizičko obrazovanje u tranziciji. *Tims.Acta*, 11(2), 103-110. doi:10.5937/timsact11-13483
- Galikowska-Gajewska, A. (2018). Eurhythmics method for children – teaching, entertainment and tretment. *Krugovi detinjstva*, 6(2), 89-101.
- Goffin, S., G., & Wilson, C. (2001). *Curriculum Models and Early Childhood Education: Appraising the relationship*. New Jersey, USA: Marril Prentice Hall.
- Gray, S., & Ryan, A. (2016). Aistear vis-à-vis the Primary Curriculum: the experiences of early years teachers in Ireland. *International Journal of Early Years Education*, 24(2), 188–205. DOI:10.1080/09669760.2013.8305623.

- Klemenović, J. (2009). *Savremeni predškolski programi*. Novi Sad – Vršac: Savez pedagoških društava Vojvodine – Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
- Lazić, S., & Colić, V. (2017). Kontekstne dimenzije u jaslama viđene očima budućih vaspitača. *Nastava i vaspitanje*, 66(1) 129-142. DOI: 10.5937/nasvas1701129L.
- Lazić, S., & Popov, S. (2015). *Pedagogija*. Novi Sad: CNTI.
- Lepeš, J. (2011). Socijalno-porodična sredina, ishrana i fizički razvoj. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(1), 12-17.
- Matović, M., & Lazić, S. (2018). Primena muzike u praktičnom radu studenata budućih vaspitača. *Krugovi detinjstva*, 6(2), 138-147.
- McKeown, K., Haase, T., & Pratschke, J. (2015). Determinants of child outcomes in a cohort of children in the Free Pre-School Year in Ireland, 2012/2013. *Irish Educational Studies*, 34 (3), 245–263.
- Milošević, B., Zorić, M., Ulić, J., Colić, V., & Matović, M. (2017). *Integrirani pristup u razvoju veština dece predškolskog uzrasta*. Priručnik. Novi Sad. Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
- National Curriculum for Basic Schools*. (2011). Riigi: Riigi Teataja.
- Nešić, M., Srdić, V., & Jezdimirović, T. (2016). Evaluacija skale percepcije aktivnog životnog stila studenata. *Sportske nauke i zdravlje*, 6(1), 5-12.
- Pavlović Breneselović, D., & Krnjaja, Ž. (2017). *Kaleidoskop – Osnove diversifikovanih programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. Beograd: IPA i Filozofski fakultet.
- Petrović, M. (2015). Interdisciplinarni pristup u početnoj nastavi muzike. *Krugovi detinjstva*, 3(2), 118-126.
- Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. (2018). Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik, broj 16/2018.
- Rađević, N., & Vukadinović, S. (2017). Stavovi studenata akademije dramskih umjetnosti u Banjoj Luci prema fizičkom vježbanju. *Sportske nauke i zdravlje*, 7(1), 37-43.
- Stephens, T., Jacobs, D. R., & White, C. C. (1985): A descriptive epidemiology of leisure time physical activity. *Public Health Report*, 100(2), 147–158.
- The System of Education in Poland* (2010). Warsaw: Polish Eurydice Unit.
- Ulić, J., & Velišek-Braško, O. (2017). Integrirani metodički pristup u obrazovanju vaspitača. U *Izazovi savremene nastave*, Zbornik radova naučnih konferencija Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici (757–769). Subotica: Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici Univerziteta u Novom Sadu.
- Valenčić Zuljan, M., & Blanuša Trošelj, D. (2014). Profesionalni razvoj vgojiteljev z vidika vgojiteljevih pojmovanj. *Andragoška spoznaja*, 20(1), 43-60. DOI: 10.4312/as.20.1.43-60.
- Velišek-Braško, O. (2015). *Inkluzivna pedagogija*. Novi Sad: Graphic i OPEP.
- Velišek-Braško, O., & Miražić-Nemet, D. (2018). *Metodika inkluzivnog vaspitanja i obrazovanja*. Novi Sad: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
- Vračan, D., Pisačić, T., & Slačanac, K. (2009). Stavovi prema vježbanju i interesi prema pojedinim sportskim aktivnostima studenata Arhitektonskog i Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U Zbornik radova 18. *Ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske*. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez, 522–527.
- Wood, E. (2010). Reconceptualising the Play-Pedagogy Relationship: From Control to Complexity. In: L. Brooker and S. Edwards (eds.), *Engaging Play* (pp. 11–24). Maidenhead: Open University Press.
- Wood, E. (2014). Free choice and free play in early childhood education: Troubling the discourse. *International Journal of Early Years Education* 22(1) 4–18. doi: 10.1080/09669760.2013.830562

Datum prijave: 04.02.2019.
Datum prihvatanja: 05.04.2019.

Kontakt

Svetlana Lazić, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača,
Petra Drapšina 8, Novi Sad
E-mail: pedagogns@gmail.com

Mirjana Matović, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača,
Petra Drapšina 8, Novi Sad
E-mail: mirjanamtvc@gmail.com

Otilia Velišek-Braško, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača,
Petra Drapšina 8, Novi Sad
E-mail: otilia.velisek@gmail.com